

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa, Complectens Omnia Morum Præcepta, Et Principia Decisionis Omnium Conscientiæ Casuum, Suis Quæque Momentis Stabilita

Ad usum Parochorum, & Confessariorum

Continens Tractatus De Virtutibus Moralibus, De Justitia Et Jure Et De
Contractibus

Antoine, Paul-Gabriel

Ingolstadii, MDCCXXXIII.

VD18 90392159

Cap. I. De Promissione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40993

ne ejus bona inutiliter consumantur, ex l. cit. & l. 9. ff. de oblig. & act. ibi: *Pupillus mutuan pecuniam accipiendo, nequidem jure naturali obligatur.* Excipe nisi mutuans bona fide putaverit pupillum eam pecuniam impendere vel in suam utilitatem; nam tunc naturalis æquitas solutionem exigit: nec lex intendit privare debito alterum bona fide procedentem, & gratificari volentem.

PARS II.

De Contractibus in specie.

CAPUT PRIMUM.

De Promissione.

Q. I. *Quid est promissio?*

Resp. **Q**uid est promissio? Est actus voluntatis exterius expressus, (nam de promissione facta homini hinc agitur) quo quis se obligat alteri ad aliquid: sive est deliberata fidei obligatio facta alteri de re aliqua licita, & possibili. Duplex est, nempe onerosa, qua onus alteri vicissim imponitur, unde pertinet ad alios contractus; & gratuita, qua nullum onus alteri imponitur. Si promissio fiat certâ verborum formulâ, qua unus rogat, & alter promittit, dicitur stipulatio:

latio: v. g. *Spondes te mihi daturum viginti aureos? spondeo.*

Q. 2. *Quenam requiruntur, ut promissio valeat, & obliget?*

Resp. Ex communi ista. 1. Voluntas se obligandi, ex l. 3. ff. de oblig. & act. nam omnis obligatio, quæ non est ex lege, vel præcepto, oritur ex privata hominis voluntate. Unde non est satis dicere, *promitto me hoc facturum*, si solum intendas significare animi propositum, non autem te obligare: nam simplex propositum est mera voluntas faciendi aliquid, sed absque animo se obligandi. Sufficit tamen voluntas se obligandi virtualis, & implicita, quam habet, qui sciens promissionem obligare, vult promittere, nec habet voluntatem contrariam: nam hoc ipso vult se obligare; qui enim vult causam, vult implicitè effectum, qui ex illa necessariò oritur: sicut qui vult antecedens, vult necessariò consequens. Omnis autem promissio necessariò parit obligationem, si acceptetur. Idem dic etiam si quis ignoret obligationem ex promissione oriri, modò velit facere promissionem veram, qualis ab aliis fieri solet: nam tunc habet voluntatem implicitam se obligandi: sicut Baptizans cum sola intentione faciendi, quod Christiani faciunt, cum Baptizant, habet voluntatem implicitam faciendi Sacramentum, licèt ignoret, quid illud sit.

D d §

2. Re-

2. Requiritur perfecta deliberatio, & advertentia plena ad id, quod agitur. Quia cum hæc obligatio sit onus quoddam, quod voluntariè suscipitur, non debet censi impositum, nisi adsit plenus consensus, qui nequit esse sine plena advertentia sufficiente ad peccatum mortale; & ideò promissio debet etiam esse libera, cum sit actus humanus, quo homo voluntariè, ac liberè se obligat.

3. Ut absit error, & dolus circa substantiam rei, vel causam finalem: alioqui deesset consensus substantialis.

4. Ut sit spontanea: nam si per vim, vel metum sit extorta, non obligat saltem irrevocabiliter, & firmiter, nisi sit jurata, ex c. 6. de *Jur. jur.* ibi: *Debitorum ad solvendas usuras, in quibus se obligaverant, cogi non debent. Si vero de ipsarum solutione juraverint, cogendi sunt. Dominum reddere juramentum.* Quia saltem promissio sic facta potest irritari à promittente, qui ob iniuriam acceptam habet jus, ut in priorem statum, ac libertatem restituatur, & ut sic accepta ei restituantur. *Talis obligatio tollitur per coercionem; quia ille, qui vim intulit, hoc meretur, ut ei promissum non servetur:* ait S. Thom. 2. 2. q. 89. a. 7. ad. 3. quod præsertim procedit de promissione gratuita; nam æquitas non patitur, ut quæ ex libertate fiunt, fiant coactè. Ad vim saltem in promissione gratuita, quæ debet esse omnino spontanea, reducitur metus reverentialis, quo quis repugnante voluntate consentit,

sentit, eo quòd non audeat contra dicere; item preces valdè importunæ, quibus res promittitur, vel obtinetur repugnante voluntate, & solùm ad molestiam precum repellendam, quæ aliter sine majore incommodo repelliqueat.

5. Ut sit de relicta, & possibili, nam nemo potest obligari ad rem illicitam, vel impossibilem. Hinc nulla est promissio rei jam promissæ alteri. Valet tamen promissio facta homini de bono minore, licet impeditivo majoris boni, nam minus bonum potest ei magis placere, quàm majus: secus de Deo.

6. Ut ab homine, cui fit, acceptetur. Quia sine utriusque partis consensu nullum est pactum quod l. 3. ff. de pollicit. definitur, *duorum consensus, atque conventio*; & sic nulla obligatio ex eo oritur, l. 1. ff. de pact. Deinde sicut promissio, vel obligatio onerosa tacitam hanc habet conditionem, *si alter vicissim se velit obligare*, quâ sublatâ non obligat: sic etiam gratuita promissio, & donatio, hanc tacitam habet conditionem, *si acceptetur*: qui enim promittit, vel donat, non censetur animum se obligandi habere, donec alter acceptet, & rem sibi gratam fore declaret, cum velit ei gratificari.

Hinc promissio, & donatio non obligant, & semper revocari possunt ante acceptationem. Promissio tamen moraliter durat ut oblata, quamdiu non revocatur, vel ab alio
non

non censetur recusari: unde si illa nondum revocata acceptetur post intervallum temporis, perinde obligabit, ac si statim acceptata fuisset. Idque locum habet in aliis contractibus. Porro juxta multos, ut promissio gratuita, non onerosa, censetur acceptata, regulariter sufficit taciturnitas ejus, cui fit ex reg. jur. 4. in 6. *qui tacet consentire videtur*. Quæ præcipue valet in iis, quæ solum tacentis commodum continent. Regula verò sequens: *Is qui tacet, non fatetur, sed nec utique negare videtur*: procedit in promissionibus onerosis acceptatis.

Excipiuntur pollicitationes, quæ fiunt civitati, vel Ecclesiæ, vel ad pias causas, quamvis enim jura non loquantur expressè nisi de pollicitationibus factis civitati ad restaurandas ruinas, &c. l. 3. & 4. ff. *de pollicit.* tamen id extendunt Doctores ad pollicitationes, & donationes ad pias causas, quia hæc æquiparantur iis, quæ fiunt civitati, si privilegia spectentur, ex l. 18. & 23. cod. *de Sacros. Ecclesiis*. Sed tunc intervenit acceptatio Reip. aut Ecclesiæ, vel leges solum volunt, ut tales promissiones non possint pro libitu revocari, sed semper possint acceptari, & promissum peti.

6. Ut promissio exterius significetur, nam alioqui non posset acceptari. Hinc si sit merè interna non obligat, nisi facta sit Deo, à quo utpote cordium inspectore statim acceptatur, Unde si promissio fiat alicui solum ob Dei honorem

norem, v. g. promitto me Dei amore tali pauperi daturum centum, statim obligat antequam acceptetur à paupere: quia talis promissio censetur esse votum, quod statim obligat, utpote statim acceptatum à Deo.

Q. 3. *An quævis promissio etiam gratuita obligat sub mortali in re gravi?*

Resp. Aff. Ita S. Antonin. Azor, Lessius, Vasq. Sanchez, Reginald. & alii communius.

Prob. quia 1. Pacta omnia obligant: ergo obligant graviter, si materia sit gravis. 2. Promissio acceptata inducit obligationem justitiæ, quæ gravis est in re gravi: nam obligatio justitiæ est ea, quæ parit in altero jus exigendi aliquid: at promissio etiam gratuita hoc parit: promittere enim non est solum affirmare se daturum, vel facturum aliquid, sed est in super se obligare alteri, ideóque jus ei dare ad exigendum, ut patet ex communi sensu. Unde homines queri solent factam sibi esse injuriam, dum violatur promissio acceptata, per quam acquiritur jus ad rem, quod transit ad hæredes: ac proinde gravis est injuria, ideóque mortalis, si violetur jus ad rem gravem promissam. 3. Promissio, quæ fit per formam stipulationis, vel coram notario, & testibus, obligat ex justitiâ, cum det actionem in foro externo, cujus sententia spectat huc, ut suum cuique jus reddatur. Horum autem assisten-

tia

tia non addit novam obligationem, sed supponit, & facit solum ad majorem securitatem. 4. S. Aug. l. i. de doct. christ. c. 36. generaliter ait: *omnis fidei violator iniquus est.* 5. Et ex Tullio, l. i. Offic. *Fides est justitiæ fundamentum, dictorum, conventorumque constantia.* Ergo qui in promissis fidem non servat, justitiæ fundamentum, quo pacto nituntur, evertit. At hoc est ex suo genere graviter inordinatum. 6. Donatio gratuita accedente traditione dat jus in re: ergo promissio gratuita acceptata dat jus ad rem.

Itaque fidelitas, qua fides data servatur, est justitia inadæquatè sumpta, seu pars Justitiæ, quatenus reddit unicuique jus suum ex promissione debitum: licet sit justitia minus stricta, dum promissio est gratuita. Quare fidei etiam gratis datæ, & acceptatæ violatio est quædam injustitia, & quidem ex genere suo turpis, hominemque reddens contemptibilem.

Porrò consentiunt omnes, eum, qui non implet promissionem gratuitam, teneri resarcire damna inde secuta, cum dederit illis causam, non servando fidem datam, & sic decipiendo. Idem dicetiam si fictè promiserit; quia fuit causa damni per deceptionem, ideoque per injuriam. Non est tamen obligatio compensandi lucrum cessans ex re liberaliter promissa, eo quòd suo tempore non fuerit data; quia promissio gratuita non obligat ex Justitia

tam

tam stricta quam promissio onerosa: nam illa dat solum jus rem promissam petendi, & conquerendi de violata fide data; & obligatio ab illa orta pendet à sola promittentis voluntate, qui non intendit se obligare nisi ad dandam rem promissam.

Not. I. Juxta multos major quantitas ad mortale requiritur in violatione promissionis gratuita, quàm onerosæ, vel in furtis: quia minus invitus censetur promissarius, quòd res gratis promissa recusetur, quàm si res propria à qualis valoris auferatur.

Q. 4. Ad quid obligat promissio facti alieni?

Resp. Obligat ad procurandum sincerè, & bona fide factum alterius: nam promittens factum alienum, eo ipso censetur velle se obligare ad illud procurandum: alioqui ad nihil obligaret, & nulla esset; nam non potest obligare ad ipsum factum alienum; quia ut alienum non est in promittentis potestate, & ad impossibile obligari nemo potest. *Ita Molin. Sanchez, De Lugo, & alii multi.*

Q. 5. An promissio facta ob causam turpem, seu opus illicitum obligat?

Resp. I. Omnis promissio, & pactio de re illicita facienda, non obligat, & nulla est jure naturali ante executionem. *Ita omnes.* quia nemo

nemo potest obligari ad peccandum. Quod si jurata sit, Juramentum est invalidum, cum non sit vinculum iniquitatis. Imò promissor tenetur retractare statim promissionem, utpote iniquam, & ad peccandum allicientem.

Resp. II. Multi docent, imò De Lugo asserit esse communem sententiam Theologorum, post opus malum patratum obligari promissorem ad solutionem pretii promissi, si datio, & acceptio nulla lege sit prohibita, nec irritata. Quia 1. Promissio matrimonii facta puellæ sub conditione, quod faceret sui copiam, quamvis ante copulam non obliget, post eam tamen ex Justitia obligat promittentem ad servanda promissa. Quæ si non perficeret, postquam puella ex parte sua implevit conditionem, injuriam ei faceret, & inæqualitatem inter se, & illam poneret. 2. In illis pactis intervenit duplex promissio, una absoluta faciendi rem illicitam, & hæc nunquam valet, nec obligat; altera est conditionalis, & ex suppositione conditionis positæ: sicut possum pauperi promittere, *si peccavero, dabo tibi elemosinam.* Quæ pactio perficitur posita conditione turpi, oriturque obligatio ex vi consensûs ut sequentis, non ut antecedentis opus malum. 3. Posita conditione impletio rei promissæ non est turpis, nec enim promissum impletur ob causam turpem, sed ut fides data servetur. Quod si quis pretium promissum solvat, eo quod crimen patratum sit, tunc peccat, quia

quia tunc approbat peccat præteritum; sed hoc est per accidens, & ex ejus malitia: nam potest & debet solvere præcisè, ut fides data servetur, &c.

Alii verò negant tunc obligare: quia pactiones ob causam turpem in utroque jure absolute, & indistinctè decernuntur *nullius esse momenti, nullam obligationem inducere, nullam vim habere*, cap. ult. de pactis, ubi Greg. IX. ait: *etiam juxta legitimas sanctiones pactum turpe, vel rei turpis, aut impossibile de jure vel facto, nullam obligationem inducit: & l. 26. ff. de verb. obligat. generaliter novimus turpes stipulationes nullius esse momenti: & l. 6. Cod. de pact. Pacta, quæ contra leges, constitutionesque, vel contra bonos mores fiunt, nullam vim habere indubitati juris est. item l. 5. cod. de legib.* Sed priores respondent his legibus significari tales pactiones non valere ante opus patratum, neque post patratum dare actionem in foro externo: per illas autem non tolli obligationem naturalem, quæ ex promissionibus onerosis oritur.

Q. 6. *Quænam promissiones secundùm omnes sunt jure positivo irritæ?*

Resp. Sequentes. 1. Promissiones, quæ dant occasionem peccandi, ut si alteri promittas te remissurum ei obligationem de dolo, vi, furto, injuriâ, &c. l. 27. ff. de Pact. quia hoc cederet in detrimentum boni communis. 2.

Tom. II.

Ee

Pro-

Promissiones quibus adimitur libera potestas disponendi de rebus suis, v. g. promissio non condendi, aut non revocandi testamentum, non instituendi alium heredem nisi talem; quia hæc omnia sunt contra bonos mores civiles, hoc est, quos expedire esse in Rep. bene instituta. 3. Beneficii Ecclesiastici nondum vacantis promissio quovis modo facta, est illicita, & nulla, ex Conc. Gener. Later. 3. c. 8. etiamsi nullum in particulari promittatur, c. 2. de concess. præbend. in 6. ne detur occasio optandi mortem possessoris. Unde nec licet illud petere, cum ejus promissio sit vetita.

Q. 7. *Quandonam promissio acceptata, & valida desinit obligare?*

Resp. *Ex communi*, in his casibus 1. Si res promissa fiat inutilis, vel noxia promissario; nam tunc cessat esse materia promissionis, estque contra finem illius: vel si ejus impletio fiat illicita, aut impossibilis, quia nemo tenetur ad aliquid illicitum, vel impossibile, 2. Siis in cujus commodum facta est, remittat: nam tunc cedit Juri suo, & sic tollit obligationem promittentis. 3. Quando causa finalis, ob quam promissio facta est, non extat: ut si promiseris alteri propter Beneficium, quod putas te ab illo accepisse, cum non acceperis: quia non promisisti nisi ex hac suppositione falsa; & est error in causa finali, seu motivo substantiali.

tiali. Item si talis causa cesset, ut si promiseris aliquid ob paupertatem, & hæc sublata jam sit; nam non intendisti te obligare ad dandum, nisi subsistente causa finali tempore executionis. 4. Quando duo sibi vicissim aliquid promiserunt; & alter non vult promissa præstare, ex c. 3. de Jurejur. & ex reg. jur. 75. in 6. ibi: *Frustra sibi fidem quis postulat ab eo servari, cui fidem à se præstitam servare recusat*: Nam tunc fit mutua compensatio; & promittens non censetur promississe nisi sub tacita conditione, quòd alter promissum ex sua parte servaret. 5. Si status rerum, & personarum ita mutetur, ut promissor juxta prudentum judicium non censeatur voluisse obligare se in tali eventu: tum quia promissio non obligat ultra intentionem promittentis; nec habet vim nisi ex intentione, quam expressè, vel implicite habet, dum promittit: tum quia sicut ex reg. jur. 81. in 6. *In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus, si in speciali peterentur*: ita neque in promissione comprehenduntur illi eventus, qui judicio prudentum fuissent excepti, si menti occurrissent. Sic qui promisit se tibi mutuaturum pecuniam, non tenetur stare promisso, si postea hac indigeat ob gravem, & improvisam necessitatem. Ita S. Thom. 2. 2. q. 110. a. 3. ad 5. ibi: *Ad hoc quòd teneatur facere, quod promisit, requiritur, quòd omnia immutata permaneant: alioquin nec fuit mendax in promittendo,*

do, quia promisit quod habebat in mente sub intellectis debitis conditionibus. Nec etiam est infidelis non implendo, quod promisit, quia eadem conditiones non extant. Nec obstat quod promissio sit jurata: quia Juramentum firmat promissionem tantum secundum intentionem, qua censetur facta, & in eo sensu, quo facta est, non in alio. Quare si promissio habet tacitam conditionem, sive ex mente promittentis, sive ex natura rei, sive ex juris dispositione, aut interpretatione; Juramentum non tollit eam conditionem, sed solum secundum eam firmat promissionem.

Porro cum arctior sit obligatio, & interpretatio promissionis onerosæ, quam gratuita, facilius in gratuita subintelliguntur aliquæ conditiones, quæ ex communi prudentum sensu inesse censentur; nec hæc obligat, cum impleri nequit sine gravi damno non præviso, nec (ut ait S. Antonin.) *Si superveniat causa rationabilis non implendi*: quia, ut supra dixi, in promissione gratuita promittens se solum ex liberalitate obligat, ideoque pendet ab illius voluntate, ut apponat conditionem, vel limitationem, quam voluerit, qualis est hæc, ut nolit obligari, si superveniat causa rationabilis non implendi.